

de Tinkoerier

MEDEDELINGENBLAD NEDERLANDSE TINVERENIGING • JAARGANG 16, NUMMER 2, DECEMBER 2008

- Tin in het Amsterdams Historisch Museum, een gewichtige collectie
- Schenkvat van het slagsgide
- Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

IN MEMORIAM

Op 19 september jl. overleed ons lid Jan Westers op 61- jarige leeftijd. Hij is begraven op 24 september. Lydia en ik waren aanwezig bij deze indrukwekkende afscheidsplechtigheid in de Nederlands Hervormde Kerk te Eelde en bij de begrafenis, eveneens in Eelde. Jan Westers was samen met zijn vrouw Tineke in zijn actieve leven werkzaam in de agrarische sector in Warffum en hij had zich pas drie jaar geleden teruggetrokken om te genieten van het verdere leven in de prachtige omgeving van Paterswolde.

Daar vond hij uiteindelijk opnieuw de tijd om aan zijn tinboek te werken. Een maand voor zijn overlijden hebben Lydia en ik de familie Westers nog bezocht in Paterswolde. Jan liet daar het concept zien van zijn boek, dat de titel Groninger Tinboek – Historie, Tinnegieters en Tinwerk heeft gekregen.

Wij waren zeer onder de indruk: een prachtig boek in een ongekennde uitvoering. Ik kan het u aanraden te kopen! Op 19 december 2008 heeft de presentatie plaatsgevonden, waar Jan Westers helaas niet meer was.

Het bestuur wenst Tineke Westers-Barlagen en haar familie veel sterkte toe voor de komende tijd en feliciteert haar met de presentatie van het levenswerk van Jan.

Namens het bestuur en de leden

Jan Beekhuizen

Nederlandse TinVereniging

OPRICHTING

27 maart 1993

BESTUUR

J.F.H.H. Beekhuizen	Voorzitter
P.A.M. Maas	Secretaris
E. A. Erenst	Penningmeester
Mevr. S.C. Bracht	Bestuurslid
A.A. Kooyman	Bestuurslid
W.A. Röben	Bestuurslid
H.B. van Wijk	Bestuurslid
J.E. Wustenhoff	Bestuurslid en erelid

REDACTIE

J.F.H.H. Beekhuizen	Hoofdredacteur lay-out
A.W. Korstjens	Redacteur
J.E. Wustenhoff	Redacteur

ADRES SECRETARIAAT

Noteboompark 137
2273 LD Voorburg
E-mail: secretaris.ntv@kpnmail.nl

ADRES REDACTIE

Nieuwe Spiegelstraat 49
1017 DD Amsterdam
E-mail: info@janbeekhuizen.nl

ADRES PENNINGMEESTER

Laan van Poot 196/F
2566 EH 's-Gravenhage

BANKRELATIE

Postbank 4382632, IBAN: NL19 PSTB 0004 3826 32, Swiftadres: PSTBNL 21

STICHTING NEDERLANDSE TINBIBLIOTHEEK

H.B. van Wijk	Voorzitter en bibliothecaris
J.E. Wustenhoff	Secretaris
A.A. Kooyman	Penningmeester

WEBSITE

www.nederlandsetinvereniging.nl
www.tinvereniging.nl

IISN: 1380-108

Copyright: 'Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur of de redactie van de NVT en/of de auteur(s).

Inhoudsopgave

Voorwoord van de voorzitter	70
Ledenbijeenkomsten NTV en VT 2009	73
Ledenvergadering Amsterdam, 15 november 2008 S.C. Bracht	74
Ledenbijeenkomst Amsterdam, 15 november 2008 S.C. Bracht	76
Tin in het Amsterdams Historisch Museum Drs. K. Smit	79
Wetenswaardigheden	86
Enekel bijzondere Schotse maatjes J.E. Wüstenhoff	88
Schenkvat van het slagsgilde J.F.H.H. Beekhuizen	92
Uw verzameling in beeld A.W. Korstjens	100
Een Javaanse tinnen duit J.E. Wüstenhoff	103
Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk A.W. Korstjens	103
Literatuur over tin H.B. van Wijk	109
Vragenrubriek	110

Voorwoord van de voorzitter

De bijeenkomst in het Amsterdams Historisch Museum was opnieuw goed bezocht en een succes mede door de voordrachten van ons lid Aart Korstjens en Lodewijk Wagenaar van het Amsterdams Historisch Museum. Tijdens de algemene ledenvergadering hebben twee leden van het bestuur afscheid genomen: de heer Ger Groenendijk, oud penningmeester en bestuurslid, en mevrouw Sylvia Bracht, secretaris.

Het bestuur wil de heer G. Groenendijk bedanken voor zijn inzet. Hij maakte sinds 2001 deel uit van het bestuur.

Inmiddels heeft mevrouw S. Bracht te kennen gegeven tóch als bestuurslid te willen blijven. Het bestuur is zeer ingenomen met dit besluit. Tijdens de laatste bestuursvergadering is besloten haar op te nemen als bestuurslid.

De post van secretaris wordt per 1 januari 2009 overgenomen door de heer Paul Maas. De vergadering benoemde hem bij acclamatie. Wij zijn blij dat hij ons bestuur komt versterken.

In een vorige Tinkoerier sprak ik al eens mijn ongenoegen uit over de houding van de grote Nederlandse veilinghuizen bij het veilen van tin. Er is nauwelijks een veilingbedrijf te vinden dat tin wil veilen, tenzij een collectie van een bekende Nederlander, zoals Frits Philips of zijn broer Anton. Ik merkte op dat dit mogelijk te wijten zou zijn aan het gebrek aan expertise bij de veilingbedrijven.

Bij de veiling Christie's Amsterdam, *Furniture and Works of Art*, op 15 december jl. werden twee kavels aangeboden met vijfendertig stuks tin. De beschrijving beperkte zich tot:

A collection pewter objects, 17th and 18th century, mainly German and Swiss (17 stuks) en

A collection of eighteen various pewter flacons, mainly French and Swiss, 17th and 18th century (18 stuks). Er volgde nog een kavel van acht stuks met eenzelfde summiere omschrijving.

Op de veiling van Sotheby's Amsterdam, *Property from Royal and Noble Families*, op 17 december jl., werden twee kavels aangeboden met in totaal zevenentwintig stuks. De beschrijving beperkte zich hier ook tot een summiere opsomming. Een particulier heeft hiermee een probleem, tenzij hij een expert is.

Dat het ook anders kan, bewijst de veiling *Entière collection de Madame X* op 24 november van Artcurial bij Hotel Drouot in Parijs. Zoals gebruikelijk bij Franse veilinghuizen was er een expert aangetrokken. De 249 stuks tin waren nauwkeurig beschreven door Philippe Boucaud, geassisteerd door zijn zoon Jean-Christophe. Ook bij de kijkdagen was de complete familie Boucaud aanwezig om de tinliefhebbers voor te lichten, en waar nodig, de vitrines te openen. Ik heb de kijkdag tweemaal bezocht en op de veiling was ik ook aanwezig. Er waren zeker ongeveer honderd tinliefhebbers aanwezig. Onder leiding van de vrouwelijke veilingmeester, bijgestaan in de zaal door een assistent die het af en toe overnam van de veilingmeester, werd het een geanimeerde veiling met veel biedingen. Voor zover ik heb kunnen nagaan werden ten hoogste drie of vier nummers opgehouden. De rest ging voor goede prijzen, die bijna niet onder de laagste richtprijs uitkwamen. Enkele hoogtepunten:

No. 59	Zeer grote suikerstrooier, Bordeaux, voor 1691	€ 5.948
No. 79	Een kinder papkommetje met deksel uit Colmar, 18e eeuw	€ 3.842
No. 80	Een gegraveerde Keulse drinkbeker, omstreeks 1700	€ 1.859
No. 184	Een zeer grote schrijfkist uit Parijs, omstreeks 1750	€ 5.576
No. 240	Een paar kandelaars op ronde basis, Doornik of Bergen, omstreeks 1800	€ 8.055

De hoogste prijs noteerde een indrukwekkende gegraveerde kan van het smedengilde uit Steyr, op drie klauwpoten en met bronzen kraan, vervaardigd door Vicenz Burel. Deze tinnegieter werd meester in 1626. De gildekan met nummer 222 bracht in een recordtijd € 24.784 op. Alle vermelde prijzen zijn inclusief opgeld - ongeveer 25%. De totale opbrengst van de veiling bedroeg € 205.228.

Opvallend was de aanwezigheid van een grote hoeveelheid (suiker)strooiers en brandewijnkommen of papkommen met deksel. Om deze objecten werd gevochten: kennelijk serieuze verzamelobjecten in Frankrijk. Ook bordjes, schotels en breedgerande schotels gingen grif over in andere handen.

Tijdens de veiling waren enige prominente personen aanwezig, zoals Yannick du Guerny. Hij is de auteur van de *Documents sur les Potiers d'Étain de Guyenne* en *Documents sur les Potiers d'Étain du Languedoc*. Verder ontmoette ik Michel Schonn, de schrijver van *Les potiers d'étain de Chartres*. Ook aanwezig waren Jean-Claude Commenchal – *Les Étains Normands* en Roger Verdier – *La Poterie d'Étain en France*. De veiling duurde bijna vier uur, een lange zit. De reis naar Parijs was echter meer dan de moeite waard.

In de vorige Tinkoerier heb ik de presentatie van het boek van de helaas inmiddels overleden Jan Westers aangekondigd. Op 19 december had ik de eer het eerste exemplaar van het Groninger Tinboek in ontvangst te mogen nemen in het Stadsarchief van Groningen. Het werd uitgereikt door de weduwe Tineke Westers-Barlagen. Het is een prachtig boek en een mooie aanvulling voor elke (tin)bibliotheek.

Het jaar 2008 is bijna ten einde en een nieuw jaar staat weer voor de deur. Daarom wens ik u namens het bestuur
PRETTIGE FEESTDAGEN EN EEN GEZOND 2009.

Jan Beekhuizen

ISBN nummers:

Documents sur les Potiers d'Étain de Guyenne 2007 (ISBN 2-84766-350-9)

Documents sur les Potiers d'Étain du Languedoc 2008 (ISBN 978-2-84766-397-5)

Les potiers d'étain de Chartres (ISBN 2-86305-009-5)

Les Étains Normands (ISBN 2-85497-027-6)

La Poterie d'Étain en France (deel 1 t/m 4 zonder ISBN, deel 5 en 6 ISBN 2-9612617-0-5 en 2-9612617-0-6)

Ledenbijeenkomsten NTV en VT 2009

Bijeenkomsten NTV 2009

16 en 17 mei 2009	Presentatie Merkenboek te 's-Hertogenbosch
17 oktober 2009	Bijeenkomst in het Amsterdams Historisch Museum

Bijeenkomsten VT 2009

29 maart 2009	Weerde
25 oktober 2009	Weerde

OPROEP

Als u oude Tinkoeriers aan te bieden heeft voor verkoop, neem dan contact op met de heer H.B. van Wijk (0180 – 617966).

De redactie van De Tinkoerier roept de leden wederom op om kopij aan te leveren. Op dit moment is er geen reserve meer voorhanden. Als u een interessant object heeft, maar u heeft liever dat de redactie hier iets over publiceert, laat het even weten. Mocht u zelf iets aan willen leveren dan graag via e-mail of cd-rom. Foto's aanleveren bij voorkeur digitaal. U kunt uw materiaal sturen naar de hoofdredacteur J. Beekhuizen.

Ledenvergadering Amsterdam 15 november 2008

S. C. Bracht, secretaris

1. Opening

Onze voorzitter, de heer Jan Beekhuizen, opent de vergadering door iedereen hartelijk te verwelkomen. De heer Hulswé is sinds januari 2008 lid en nu voor het eerst aanwezig tijdens de ledenbijeenkomst en mevrouw Laban is geïntroduceerd door mevrouw van der Lem.

De voorzitter vestigt de aandacht op de publicatie die Aart Korstjens in eigen beheer heeft uitgegeven onder de titel: 'Nederlands tin van rond de 20ste Eeuw'. Dit boek telt 72 bladzijden met onder andere 330 afgebeelde merken, foto's van tinnen voorwerpen, beschrijvingen van tinnegieters en fabrikanten en nog veel meer. Warm aanbevolen. Voor meer informatie over dit boek kunt ook kijken op de website www.tin.aartkorstjens.nl

2. In Memoriam Jan Westers

Op 19 september 2008 is Jan Westers, lid van onze vereniging zeer onverwacht overleden. Namens de vereniging is Jan Beekhuizen op 24 september aanwezig geweest bij de afscheidsdienst in de Nederlands Hervormde kerk te Eelde en bij de begrafenis. Nadat de heer Westers zich drie jaar geleden heeft teruggetrokken uit zijn agrarisch bedrijf, is hij met veel enthousiasme begonnen aan de samenstelling van een boek over Groninger tin. Inhoudelijk heeft hij dit werk volledig kunnen afronden en ook bij de lay-out en vormgeving is hij nog volop betrokken geweest. Helaas heeft hij de laatste werkzaamheden van manuscript tot boek niet meer mee kunnen maken. Gelukkig heeft zijn vrouw de moed en de kracht opgebracht om door te gaan, met als resultaat de officiële presentatie van het boek getiteld 'Groninger Tinboek, historie, tinnegieters en tinwerk' in het Gemeente Archief van Groningen op 19 december 2009. De leden van de Nederlandse TinVereniging ontvangen een uitnodiging om hierbij aanwezig te zijn. Tenslotte benadrukt de voorzitter nog de veelzijdigheid van Jan Westers door te vermelden dat hij ook vier keer Nederlands kampioen Vierspan is geweest.

3. Verslag van de Penningmeester

De financiële stukken zijn gecontroleerd en goedgekeurd door de kascommissie die dit jaar gevormd werd door mevrouw R. Deutsch en de heer H. Bracht. Alle leden hebben de stukken ontvangen bij de uitnodiging voor deze bijeenkomst.

Tijdens de vergadering geeft Erik Erenst nog een korte toelichting op het tekort op het overzicht van Baten en Lasten boekjaar 2007. Het negatieve resultaat werd mede veroorzaakt door de aanschaf van de faiencetegel voor het Amsterdams Historisch Museum.

In 2008 zijn de contributies met € 5 verhoogd zodat voor het lopende jaar geen tekort verwacht wordt. De nieuwe kascommissie 2008 bestaat uit de heren A. Korstjens en H. Bracht.

4. Verslag van de secretaris

Het verslag van de secretaris over het jaar 2007 is opgenomen in de Tinkoerier van juni 2008. Er zijn geen vragen naar aanleiding van dit agendapunt.

5. Voortgang Tinmerkenboek

Op dit moment worden alle gegevens die in de Database zijn opgenomen gecorrigeerd en de foto's geselecteerd. De commissie die zich bezig houdt met de samenstelling van het Tinmerkenboek heeft contacten met de vormgever over de lay-out. Zo moet bijvoorbeeld besloten worden voor de opmaak in één kolom of in twee kolommen. Deze keuze bepaalt het aantal bladzijden dat het boek zal gaan tellen: ± 600 bladzijden in het eerste geval of ± 400 in het tweede geval. Ook worden offertes aangevraagd voor het drukken. Overigens liggen de werkzaamheden op schema en is de verwachting dat het manuscript in februari gereed zal zijn voor de drukker.

Ledenvergadering Amsterdam 15 november 2008

6. Presentatie Tinmerkenboek

Vanwege uiteenlopende redenen heeft het bestuur ervan afgezien om het Tinmerkenboek op de Art Fair Den Bosch te presenteren. Het bestuur wil wel graag vasthouden aan een locatie in Den Bosch, bijvoorbeeld het eerder voorgestelde Jeroen Bosch Art Centrum in deze stad. Het bestuur zal een aantrekkelijk programma voor alle leden samenstellen, waarbij ook overwogen wordt om een boottocht over de Dieze te organiseren. In overleg met de Zwanenbroederschap in Den Bosch wordt bekeken of bezichtiging van het Zwanenbroedershuis en de tincollectie van de broederschap tot de mogelijkheden behoort.

7. Groninger Tinboek Jan Westers

Alle leden van de vereniging krijgen een uitnodiging om de presentatie van het boek van Jan Westers over Groninger Tin in het Gemeente Archief van Groningen op 19 december bij te wonen. De uitgever verstrekt de uitnodigingen aan de Nederlandse TinVereniging die ze zelf aan de leden zal versturen.

8. Bestuursmutaties

De heer Ger Groenendijk treedt terug als bestuurslid. Hij is tussen 2001 en 2004 penningmeester geweest en vanaf 2004 tot heden bestuurslid. Mevrouw Sylvia Bracht beëindigt haar werkzaamheden als secretaris van de vereniging. Jan Beekhuizen bedankt beiden hartelijk voor hun inzet.

De heer Han Wustenhoff wordt door de vergadering herbenoemd als bestuurslid.

De heer Paul Maas wordt benoemd als bestuurslid en secretaris.

9. Tweedaagse ledenbijeenkomst met excusies 2010

Naar aanleiding van het succesvolle weekend in Münster in mei 2007 wil het bestuur graag van de leden vernemen of er interesse is om in 2010 weer een weekend te organiseren. De voorzitter vraagt om eventuele suggesties. Tijdens de lunch blijkt dat leden interesse hebben in een bezoek aan bijvoorbeeld Gent of Brugge. De voorzitter wil graag weten of het een idee is om dit gezamenlijk met de Vlaamse Tinvereniging te organiseren. Suggesties van leden zijn meer dan welkom bij de voorzitter of een van de andere bestuursleden.

10. Rondvraag

Hans Bracht stelt voor om de presentatie van het Tinmerkenboek te houden ten tijde van de Art Fair Den Bosch zodat mensen een bezoek kunnen combineren. Diane Mertens meent dat Den Bosch genoeg te bekijken heeft voor een compleet programma gescheiden van de beurs. Bijvoorbeeld, een bezoek aan het Zwanenbroedershuis. Afsluitend bedankt Jan Beekhuizen alle aanwezigen voor hun inbreng tijdens de vergadering.

Ledenbijeenkomst, Amsterdam 15 november

S. C. Bracht, secretaris

Na de ledenvergadering wordt het programma vervolgd met de lezing van Aart Korstjens over het documenteren van een verzameling onder de titel:

UW VERZAMELING IN BEELD

De heer Aart Korstjens is vermaard binnen onze vereniging vanwege zijn enthousiasme voor tin en dan speciaal voor het fabrieksmatig vervaardigde tin. Hij heeft in de loop der jaren een behoorlijke verzameling opgebouwd en hij kan daar onderhoudend over vertellen. Dit laatste wordt mede mogelijk gemaakt door systematische documentatie van alle gegevens over zijn verzameling. Volgens Aart is het in de huidige tijd van digitalisering ook steeds makkelijker om een geavanceerd documentatiesysteem op te bouwen en te onderhouden.

Om de leden van onze vereniging te stimuleren om de eigen collectie op een systematische manier te documenteren zet Aart de mogelijkheden voor ons op een rij. Het gaat dan om het systematisch documenteren, catalogiseren en archiveren. Kennis kan op eenvoudige manier bewaard worden op een briefje met beschikbare informatie bij of in elk object van de verzameling. Iets systemischer is het om in een schrift of kaartenbak elke nieuwe aankoop te noteren. Met deze laatste werkwijze staan de gegevens in ieder geval bij elkaar, maar als de verzameling zich uitbreidt wordt het zoeken van gegevens er niet eenvoudiger op. Als de verzamelaar het belangrijk vindt om flexibel te kunnen zoeken op uiteenlopende kenmerken van zijn verzameling is het noodzakelijk om een database te maken. Een database is een digitaal archief waarin flexibele raadpleging mogelijk is. Dit geeft maximaal inzicht in de verzameling en is belangrijk voor het vergroten van kennis en inzicht in het onderwerp van de verzameling. En deze kennis is weer van belang voor de verzekering maar ook voor kennisoverdracht.

Aart eindigt zijn lezing met iedereen aan te moedigen om toch vooral zo spoedig mogelijk te beginnen met het opzetten van een database. Maar ook met een laatste welgemeend advies:

schakel een deskundige in voor advies als het even niet goed lukt. Voor meer informatie hoe u dit het beste kunt aanpakken kunt u beginnen met het lezen van het artikel van Aart Korstjens, verderop in deze Tinkoerier.

EN NA DE LUNCH

Het middagprogramma begint met het tonen en bespreken van de tinnen voorwerpen die de leden hebben meegenomen.

FRANS TIN

Iedere bijeenkomst nemen leden voorbeelden uit hun verzameling mee, veelal passend binnen een van te voren opgegeven thema. Het bestuur had voor deze bijeenkomst verzocht om tin mee te nemen dat gemaakt is in Frankrijk, en tot ieders tevredenheid

Ledenbijeenkomst, Amsterdam 15 november

was er een flink aantal stukken met een grote variatie meegenomen. Mooie voorbeelden Frans tin werden na de lunch tentoongesteld op de tafel voor in de zaal. Over ieder van deze stukken was wel iets bijzonders te vertellen, waardoor het niet alleen voor de trotse eigenaar maar ook voor de overige aanwezigen interessant was om de uitleg te horen. Bij sommige objecten zijn het de karakteristieke kenmerken van het object of de herkomst die er uit springen, bij andere stukken is juist het atypische karakter opvallend. Wat iedere bijeenkomst weer opvalt, is de grote liefde waarmee de stukken worden verzameld maar ook de grote kennis die veel

vormen zowel fondant, ijs als chocolade fabriceerden. Als laatste werd nog een fraaie kerkelijke offerschaal, voorzien van Sint Anthonius abt, aan de aanwezigen getoond. Het is duidelijk dat elk voorwerp een bijzondere geschiedenis heeft, maar ook elke verzamelaar heeft een eigen geschiedenis met dit speciale voorwerp. Dat maakt dit programma onderdeel tijdens de ledenbijeenkomsten altijd zo bijzonder.

Het laatste programma onderdeel van deze dag was een lezing over het tin van het Burgerweeshuis in Amsterdam, getiteld:

TIN IN HET AMSTERDAMSE BURGERWEESHUIS, EEN GEWICHTIGE COLLECTIE

Dr. L.J. Wagenaar, conservator en
drs. Kiki Smit, assistent
conservator

In het begin van de jaren zestig
verhuisde het Amsterdamse
Burgerweeshuis van de

van de leden hebben over hun verzamelgebied. Een greep uit de stukken die deze dag getoond zijn: een chrismatorium vermoedelijk uit Parijs, een ciderkan uit Normandië en een grote stoere kan vermoedelijk uit de omgeving van Orleans. Een gegraveerde kan uit Melun (omgeving van Parijs). Kenmerkend voor de herkomst van deze kan is het tweekakige scharnier, terwijl Franse kannen tussen de zestiende en negentiende eeuw over het algemeen een éénkakig scharnier hebben. Kannen uit Parijs en omgeving vormen de uitzondering op deze regel.

Zeldzaam is een theriac doosje (boîte à theriaque). Theriac was in het verleden een soort wondermiddel dat voor uiteenlopende kwalen werd voorgeschreven. In de Tinkoerier van december 2007 kunt u meer over deze doosjes lezen. Een kleine tinnen vorm illustreerde de veelzijdige gebruiksmogelijkheden voor banketbakkers die met behulp van dergelijke

Kalverstraat naar een nieuw gebouw, van de architect Aldo van Eijck, aan het IJbaanpad. Het gebouwencomplex waarin nu het Amsterdams Historisch Museum is gevestigd, functioneerde vanaf 1581 tot de jaren zestig van de twintigste eeuw als weeshuis voor Amsterdamse kinderen. Hier werden jongens en meisjes in gescheiden internaten gehuisvest en verzorgd; ze sliepen in slaapzalen, ze werden gekleed en ze aten in grote eetzaal. Onder verantwoordelijkheid van regenten en verzorgers werd hier een grote huishouding gevoerd. Het aantal kinderen dat in het Burgerweeshuis werd verzorgd varieerde door de eeuwen heen sterk, maar was vooral in de zeventiende eeuw tot de grote hoogte gestegen van circa 1000 kinderen. Later werd dit aantal weer kleiner en ten tijde van de verhuizing in de jaren zestig woonden in het tehuis nog vijfentwintig kinderen. Tegenwoordig worden alle kinderen in pleeggezinnen geplaatst.

Ledenbijeenkomst, Amsterdam 15 november

Wat was er in de jaren zestig, toen het complex werd overgedragen aan het Amsterdams Historisch Museum nog over van de inventaris van dit eens zo grote weeshuis? Deze vraag stelde conservator Lodewijk Wagenaar zich uit hoofde van zijn taak om de geschiedenis van Amsterdam te bewaren en zichtbaar te maken. Voor de ledenbijeenkomst van onze vereniging gaf de heer Wagenaar een korte introductie over de geschiedenis van het weeshuis, en de inventaris van tinnen gebruiksvoorwerpen. De tincollectie van het huidige museum is vrijwel in zijn geheel afkomstig van het weeshuis.

Vanwege de omvang van de huishouding is het duidelijk dat voor de maaltijden van de kinderen en hun verzorgers een grote hoeveelheid servies nodig was. Vanaf het begin van het weeshuis in de zestiende eeuw tot het vierde kwart van de negentiende eeuw bestond het eetgerei uit tinnen borden, schalen en bestek. Niet altijd was er voor ieder kind een bord en bestek. In het huidige museum hangen twee grote schilderijen van de schilder Jan Victors, die werkte in de tweede helft van de zeventiende eeuw, die de gang van zaken in het weeshuis fraai illustreren. Op het ene schilderij wordt het kleden van de meisjes afgebeeld. Op het andere de gezamenlijke maaltijd in de meisjes eetzaal. De meisjes zitten aan twee lange tafels in groepjes van vier rondom één tinnen bord waaruit ze met een eigen lepel eten. In 1880 ontving het Burgerweeshuis een schenking waarvan voor alle kinderen een eigen bord aangeschaft mocht worden, dit was dus een flinke uitbreiding van de inventaris. Alles bij elkaar heeft het weeshuis een groot aantal tinnen voorwerpen in bezit gehad. Maar wat nu nog van deze inventaris resteert, is maar een zeer klein deel. Bovendien is deze collectie niet erg evenwichtig van samenstelling, zo zijn er bijvoorbeeld relatief veel borden maar slechts weinig lepels overgebleven.

De heer Wagenaar en mevrouw Smit hebben voor onze ledenbijeenkomst een selectie van dit Burgerweeshuistin op een trolley meegenomen.

En tot onze grote tevredenheid mochten we, met gebruik van de bijgeleverde katoenen handschoenen, de stukken ook allemaal oppakken. Kenmerkend aan de meeste voorwerpen zijn de huismerken die aangeven voor welk onderdeel van de instelling ze gebruikt werden. Er bestond een eigen keuken en eetzaal voor de jongens, voor de meisjes en voor de ziekenafdeling. Om ervoor te zorgen dat de inventaris iedere keer weer ter bestemder plek terecht kwam werden onder andere de volgende huismerken gebruikt: MSH voor het meisjes-groothuis, ISH voor het jongensgroothuis en IZH voor het jongensziekenhuis. Een ander kenmerkend huismerk wordt gevormd door de letters W H gecombineerd met een duif. De tinnen voorwerpen die het museum in de collectie heeft zijn afkomstig van tien tinnegieters, afkomstig uit Amsterdam maar ook uit andere steden. In de zogenaamde koopmansboeken is te lezen dat de Amsterdamse tinnegieter Arend Jan Coenen uit de Huidenstraat veel tin van hoge kwaliteit geleverd heeft aan het Burgerweeshuis.

Een opvallend kenmerk van al het tin van het Burgerweeshuis is de zware uitvoering. Het gebruikte tin was van een zeer hoge kwaliteit en de uitvoering was zwaarder dan gebruikelijk voor de gewone burger. De regenten hebben blijkbaar opdracht gegeven voor een zeer duurzame uitvoering van alle gebruiksvoorwerpen. Dat de voorwerpen ook letterlijk zeer zwaar in de hand liggen hebben de leden kunnen ervaren tijdens het bekijken en oppakken van de stukken. Naar deze kwaliteiten van het Burgerweeshuistin wordt dan ook verwezen in de titel van deze lezing 'EEN GEWICHTIGE COLLECTIE'.

Na deze bijzondere lezingen werd de bijeenkomst rond 16.00 uur afgesloten door onze voorzitter.

Tin in het Amsterdam Historisch Museum *een gewichtige collectie*

Drs. Kiki Smit, assistent conservator

De tincollectie van het Amsterdams Historisch Museum (AHM) en dan uitsluitend de collectie uit het bezit van het vroegere Burgerweeshuis, lag op mijn pad dankzij het boek waar conservator Lodewijk Wagenaar nu de laatste hand aan legt. Het boek gaat over het Burgerweeshuis van Amsterdam, zijn bewoners, bestuurders en uiteraard de collectie.

Tot 1960 was het Burgerweeshuis gevestigd in het pand waar het AHM zich nu bevindt. Het weeshuis was vier eeuwen ondergebracht in het gebouw aan de Kalverstraat nummer 92. Vóór de Alteratie in 1578 bevond zich er het St Luciënklooster, ná de Alteratie kreeg het door het stadsbestuur een nieuwe functie toebedeeld. De wezen van de stad Amsterdam kregen daar een nieuw onderkomen. Dat was indertijd ook hard nodig omdat het vorige gebouw, iets verder aan de Kalverstraat, uit z'n voegen barste. In 1580 na wat verbouwingen en aanpassingen, was

het dan eindelijk zover en konden de kinderen verhuizen.

In het midden van de 17de eeuw, ten tijde van de grote pestepidemieën, vertoefden wel meer dan 900 kinderen in het weeshuis. Zij werden goed verzorgd, ontvingen onderwijs en kregen een opleiding. Met name het voeden van 900 kinderen drie keer per dag

Afb. 1 Jan Victors (ca.1620-1676), Het voeden der Wezen uit 1659/60 AHM, SB 5398; bruikleen Protestantse Diaconie, Amsterdam

Tin in het Amsterdam Historisch Museum *een gewichtige collectie*

Afb. 2

Diepe schotel: 18de eeuw, Gekroonde roos met initialen HDM, Eigendomsmerk duif met initialen aan weerszijde WH, Gegraveerde initialen MSH wat staat voor Meisjes Zieken Huis, KB 1965.32

Lepels: Niet gemerkt AHM, KA 14573, KA 14574, KA 14575, KA 14576. (collectie AHM, niet uit het Burgerweeshuis)

Maatkan met snep: 18de eeuw, niet gemerkt, Spirit, Amsterdam

Maatkan: tweede helft 18de eeuw, niet gemerkt, Spirit, Amsterdam

moet een enorme onderneming zijn geweest.

's Ochtends kregen de kinderen een licht ontbijt met brood, rond de middag werd de hoofdmaaltijd genuttigd en 's avonds was er weer een eenvoudige maaltijd: rijstebrij met zoete melk, of karnemelk met afwisselend gort, rogge- of tarwebrood.

Bij het te eten geven aan meer dan 900 kinderen had men heel wat spullen nodig. De inventaris van de keukens en de verscheidene eetzaal moet dan ook gigantisch zijn geweest: fornuizen, doofpotten, ketels, pannen, lepels en borden, met de nadruk op heel veel borden!

Hoe een maaltijd er uit moet hebben gezien

De kinderen aten eerst met zijn vieren uit één grote diepe schotel, zoals te zien is op het schilderij 'Het voeden der Wezen' uit 1659-60 van Jan Victors (afb. 1). Op dit schilderij wordt de middagmaaltijd van de meisjes in het Diaconieweeshuis weergegeven. Opvallend is dat steeds vier meisjes samen eten uit één groot, diep tinnen bord. In het Amsterdamse Burgerweeshuis was de situatie niet anders, maar daarvan bestaan geen afbeeldingen. In 1863 kwam aan het delen van één bord een eind, ieder kind kreeg zijn eigen bord dankzij een

Tin in het Amsterdam Historisch Museum *een gewichtige collectie*

Afb. 4 Overzichtsfoto van het tin van het
Burgerweeshuis; bruikleen Spirit*, Amsterdam

Afb. 3

Tin in het Amsterdam Historisch Museum

een gewichtige collectie

bijzondere schenking van de weduwe Crommelin-Borski. Met deze schenking verdrievoudigde de voorraad tin in één keer.

Tot in het laatste kwart van de negentiende eeuw werd gegeten van tinnen borden. Daarna stapte men over op het inmiddels gangbare 'hotelporselein'. De kinderen in het weeshuis hebben dus bijna vier eeuwen lang van tinnen borden gegeten. Maar hoe zit het nu met de tinctie van het voormalig Burgerweeshuis, bestaat dat ook uit vier eeuwen tin? (afb. 2)

De collectie van het museum

In de Huidenstraat in Amsterdam, in de omgeving die we nu de 'negenstraatjes' noemen, vestigde zich eind achttiende eeuw een tinnegieter, Arent Jan Coenen (1709-1768). Het bijzondere van deze tinnegieter is dat een zestal van zijn koopmansboeken bewaard is gebleven. Het opmerkelijke hiervan is dat we zijn assortiment, de omzet, de prijzen en zijn klantenbestand kennen. Naar aanleiding van de koopmansboeken kan worden opgemaakt dat Coenen onder zijn vakgenoten een belangrijk man moet zijn geweest. Dit is op te maken uit het grote assortiment vormen en modellen die hij tot zijn beschikking had en doordat een grote groep van zijn clientèle uit tinnegieters bestond. Hij vervaardigde hoge kwaliteit tinnen objecten en dat is ook niet onopgemerkt gebleken bij de regentessen van het Burgerweeshuis. Ook zij zijn terug te vinden in zijn kasboeken. Bij een grote hoeveelheid platwerk van de collectie van het burgerweeshuis is het viermerk van Arent Jan Coenen aan de onderzijde van de borden te vinden. (AIC/ engel, leeuw, Lam Gods met vaandel). Uiteraard hebben in de loop der eeuwen meer tinnegieters aan het Burgerweeshuis geleverd. De firma Ronstadt was ook een groot leverancier van platwerk.

Om alle borden uit elkaar te houden na gebruik en bij het juiste gebouw te houden, werden de

verschillende gebouwnamen in initialen in de borden geslagen: MGH voor Meisjes Groot Huis, een enkel bord met MSH Meisjes Zieken Huis, IGH voor Jongens Groot Huis, KH voor Kinder Huis en IZH voor Jongens Zieken Huis.

Ook waren de borden voorzien van het eigendomsmerk van het burgerweeshuis, de duif met aan weerszijde de hoofdletters WH (afb. 3). Deze eigendomsmerken hadden een zeer praktische reden, het was in deze tijd zeer normaal om het tinwerk van een merk te voorzien waaruit het eigendom van de eigenaar bleek. Tin was kostbaar en zonder eigendomsmerk makkelijk van de hand te doen. De collectie tin van het BWH is voornamelijk achttiende- en negentiende-eeuws. (afb. 4) Er zijn tot nu toe geen ontdekkingen van zestiende- of zeventiende-eeuws tin gedaan. Dit is ook in de merken terug te vinden dat grotendeels bestaat uit de gekroonde roos en het viermerk met gekroonde X. Een groot deel van de collectie moet nog nader onder de loep worden genomen – het museum is al een eind op weg geholpen met de enthousiaste hulp van de heer Jan Beekhuizen. Veel objecten zijn niet gemerkt, of niet meer compleet, ook zijn de merken vaak zo weggesleten dat niet meer te zien is wie de maker is.

Als we al het tin bij elkaar beschouwen, kan geconcludeerd worden dat het al bij al een zeer mooie collectie gebruikstin is van zeer hoge kwaliteit.

Of de collectie nu een gewichtige is in de zin van compleetheid denk ik dat ik nee moet zeggen. In verhouding ontbreken er veel objecten zoals lepels, bekers en ander kleingood. Wel kunnen we zeggen dat het een gewichtige collectie is in de letterlijke zin van het woord. Het tin is van zo'n goede kwaliteit, vooral de grote borden en broodschotels, dat het haast niet te tillen is.

* Opvolger van het Burgerweeshuis.

Tin in het Amsterdam Historisch Museum *een gewichtige collectie*

Bijlage Tinnegieters van het Burgerweeshuis

Arent Jan Coenen

- 20 borden
- 2 dienbladen
- 1 theekannetje

Johann Eberhart Ronstadt en/of J.E. Ronstadt & Zn

- 33 borden
- 4 bekers
- 3 lepels
- 3 schotels
- 1 inktstel

Coenraad Barend Geel

- 1 inktstel
- 1 theekan
- 1 maatkan
- 1 drinkkan
- 1 schotel

C Mazius

- 1 bord

JC Mulder

- 1 bord

Tin in het Amsterdam Historisch Museum *een gewichtige collectie*

Jan de Koning

- 1 bord

Hendrik Kamphof

- 5 lepels (grote opscheplepels)

Jan Gijsbert Noordink

- 3 kandelaren

CEC Wakker

- 1 raadsheertje

Tinnegieter HDM is onbekend

Wetenswaardigheden

In het maandblad Seasons van augustus 2008 stond de bijgaande advertentie met de titel 'TIN IS TERUG'. Een leuke advertentie met een fraai voorwerp. Alleen een foutje. Het is geen 'Tin ware', maar 'pewter ware', zoals wij allen weten. De redactie heeft hierover contact opgenomen met het bedrijf over de foutieve benaming. Men liet ons weten op de hoogte te zijn, maar dat het woord Tin ware dichter bij de klant ligt. Waarvan akte!

TIN IS TERUG

Klassiek tin in een mooi nieuw jasje: deze tinnen basket werd ontworpen door Studio Job voor Thomas Eyck. De basket is één van de vijf tinnen voorwerpen uit de gelimiteerde 'Tin ware' collectie.

Prijs: € 795,-.

Informatie: www.thomaseyck.nl

Alle vijftien bij mij bekende merken van de fa. Hermannus Kamphof uit Zwolle zijn er duidelijk over. Wij kennen het merk van Kamphof over het algemeen geschreven met één F. Maar wat te denken van bijgaand merk? Afkomstig van een maatbeker met als eerste ijk 1877. Overduidelijk staat daar Kamphoff met een dubbele F. Wie was deze H. Kamphoff? Of heeft de stempelmaker zitten slapen en was Hermannus te krenterig om een nieuw stempel te laten maken? Heeft iemand hier een verklaring voor?

Aart Korstjens

Gast- en spinhuis

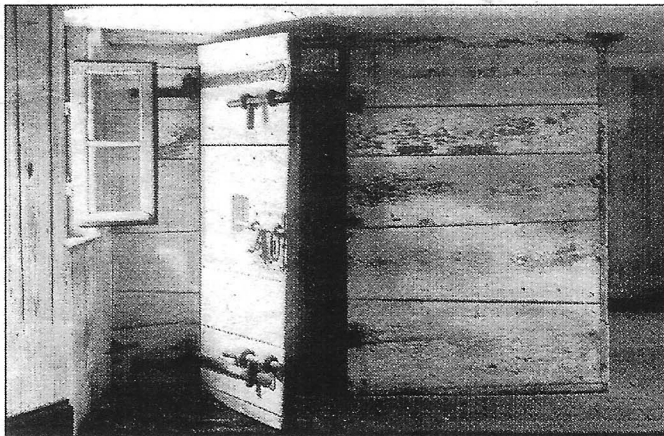
TOPONYMIE

's-HERTOGENBOSCH - Redactie Stadsblad brengt in samenwerking met de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch de serie Toponymie.

DOOR ED HUPKENS

In 1439 werd het Loijers- of Kuijstengasthuis opgericht door Willem Loyer en zijn vrouw, ten behoeve van vijf arme, oude mannen en verpleegd door een dienstmeid. Aanvankelijk gevestigd in de Uilenburg, werd het in 1614 overgeplaatst naar de Tolbrugstraat en in 1809 ondergebracht in de St.-Jorisstraat, op het huidige nummer 72.

Volgens het reglement zouden de vijf behoeftige mannen en de dienstmeid 'jaarlijks 40 broden en wekelijks een braspenning bekomen, daarenboven elk een kan bier 's daags en allen gezamenlijk jaarlijks een half varken'. De oude mannen moesten zelf 'een behoorlijk bed en 12 pond fijn tin' inbrengen. Begin 20ste eeuw werden er twaalf oude mannen in het gasthuis ver-

Cachot in Huis van Bewaring aan de St.-Jorisstraat, anno 1912.

FOTO: STADSARCHIEF

zorgd. Zo kwam het imposante gebouw aan zijn populaire benaming 'De Twaalf Apostelen'. In 1978 grondig gerestaureerd, is het pand nu een rijksmonument.

Bij het Franse beleg van de stad in 1794, onder aanvoering van Pichegru, werd een aantal woningen aan de St.-Jorisstraat verwoest. In 1804 werd op de plek van de vernielde huizen een gevangenis gebouwd, bedoeld als 'stedelijk verbeterhuis' (St.-Jorisstraat 125). Later fungeerde het als tuchthuis ('spin-

huisplaats'), Huis van Arrest en Justitie, Huis van Reclusie en Tuchtiging, Huis van Burgerlijke en Militaire Verzekering en Bewaring en vanaf 1872 ook als strafgevangenis voor vrouwen. Tijdens de Belgische Opstand in 1830 deed het korte tijd dienst als militaire kazerne. De officiële naam is Penitentiare Inrichting 'De Leuvense Poort'. De laatste jaren was het uitsluitend een Huis van Bewaring voor maximaal 220 gedetineerden. Op 15 december 2007 werd het voorgoed gesloten.

In dé Weekkrant, stadsblad van 's-Hertogenbosch, verscheen op woensdag 8 oktober 2008 het hierbij afgedrukte artikel met als kop: Gast- en spinhuis. Om onderdak te krijgen moesten de vijf behoeftige mannen zelf 'een behoorlijk bed en twaalf pond fijn tin' inbrengen.

Ton Kooyman schrijft ook hierover in zijn boek over 'De Bossche Tinnegieter en zijn tin: een overzicht'. In 1536 moesten de commensalen bij hun toelating tot het Loyersgasthuis zelf zorgen voor bed en beddengoed en als intrede moesten zijn de bewuste twaalf pond fijn tin meebrengen¹.

In 1748 eiste de kostschoolhouder Egidius Timmerman te Woudrichem zelfs dat iedere jonge heer een zilveren lepel en vork, en twee tinnen

tafelborden en een tinnen waterpot meebrengt². Deze laatste eis is zonder meer te begrijpen, maar wat het Loyersgasthuis met twaalf pond fijn tin moet, ligt niet zo voor de hand. Wat men zou kunnen bedenken is dat het gasthuis het fijne tin weer doorverkocht aan tinnegieters. Of dat zij van het ingebrachte tin naar eigen inzicht tinnen voorwerpen lieten vervaardigen, die zij in het gasthuis konden gebruiken. Deze laatste gedachte lijkt ons bij nader inzien het meest voor de hand liggend.

NOTEN

1 T. Kooyman – De Bossche tinnegieter en zijn tin, een overzicht, 's-Hertogenbosch 1984, blz. 34.

2 Ibidem, blz. 35.

Enkele bijzondere Schotse maatjes

J.E. Wustenhoff | foto's: J.F.H.H. Beekhuizen

1. Een onbekend type Tappit Hen?

Enkele jaren geleden is door Ian Robinson, lid van zowel de Engelse als de Amerikaanse tinvereniging, onderzoek gedaan naar de voorkomende inhoudsmaten van de diverse typen Tappit-Hen'. Bij het type zonder deksel van voor de invoering van het Imperial System in 1824 in Schotland, komt hij, op basis van inhoud, tot 19 verschillende maten, variërend van 3 chopins (2583 ml) tot half gill (54 ml).

In mijn bezit is echter een exemplaar met een inhoud van 27 ml, derhalve een kwart gill! Dit maatje (afb.1) heeft een hoogte van 6,4 cm en op de bovenrand als ijkmerk het stadswapen van Aberdeen (afb. 1a). De lijst van Ian Robinson dient dus met één tot twintig te worden uitgebreid.

Afb. 1

Afb. 1a

Enkele bijzondere Schotse maatjes

2. Tappit Hen zonder deksel en handvat.

Dit model is een zeldzame variant van het kleinste type Tappit-Hen (afb. 2) en komt ook voor met deksel en/of handvat. De inhoud is 1/4 gill (27 ml).

Op de rand is een ijkmerk in de vorm van een boom voor Glasgow ingeslagen (afb. 2a). Het is onbekend wie de maker van dit type Tappit Hen was, verondersteld wordt dat dit een tinnegieter uit Glasgow is geweest². De hoogte van het maatje is 5,9 cm. en het stamt uit omstreeks 1875.

Afb. 2

Afb. 2a

Enkele bijzondere Schotse maatjes

3. Zoek de verschillen.

De twee afgebeelde maatjes lijken erg veel op elkaar maar toch is er een wezenlijk verschil. Het ene maatje heeft een inhoud van 1/4 gill (35 ml) volgens het oude Schotse maatsysteem van voor 1824 (afb. 3). Op de rand zijn de initialen DG voor Dean of Guild en een ijkmerk in de vorm van een boom voor Glasgow te vinden (afb. 3a). In het medaillon op het deksel is een afbeelding in reliëf te vinden (afb. 3b). De hoogte is 5,8 tot de rand.

Afb. 3

Afb. 3a

Afb. 3b

NOTEN

- 1 Ian D. Robinson – Scottish Pewter Tappit Hen Measures and their makers, in: Journal of the Pewter Society, Vol 19, Spring 2003, Table 3a, p. 16.
- 2 William O. Blaney – Two small Scottish Measures, in: Journal of the Pewter Society, Vol. 3, No. 2, Autumn 1981, p. 41 – 43.
- 3 H.H. Cotterell – Old pewter, Its Makers and Marks, Rutland, Vermont 1970, p. 260, nr. 2999.

Enkele bijzondere Schotse maatjes

Het andere maatje, eveneens een 1/4 gill, maar nu van na 1824, toen in geheel Groot-Brittannië het Imperial System van kracht werd, heeft een inhoud van 36,5 ml, dus een fractie meer (afb. 4). Omdat dit kleine verschil aan de buitenkant niet te zien is, is op de deksel van de imperial maat de tekst IMPERIAL 1/4 GILL vermeld (afb. 4a). Dit maatje heeft aan de binnenkant van het deksel het makersmerk LOWE/MAKERS/GLASGOW (ca. 1840 – 1870)³ vermeld staan (afb. 4b). Op de rand zijn eveneens twee ingeslagen ijkmerken te vinden: GLAS voor Glasgow met het getal 67 en een boom voor Glasgow (afb. 4c). Op het kanlichaam zijn tevens de eigenaarsinitialen T.J. gegraveerd (afb. 4d). De hoogte van dit maatje bedraagt 5,2 cm.

Afb. 4

Afb. 4a

Afb. 4c

Afb. 4b

Afb. 4d

Schenkvat van het het slagsgilde

J.F.H.H. Beekhuizen

De eerste gilden in Duitsland worden omstreeks 1099 opgericht: het weversgilde in Mainz in 1106, en het vissersgilde in Worms in 1107. De gilden van molenaars, slaggers, bakkers en brouwers waren van latere datum. Het tinnegietersgilde ontstond pas in de 14e eeuw.

Het belangrijkste doel van de gilden was hun leden te beschermen tegen de ambachtslieden die buiten het gilde werkten. Samen met de overheid kwamen er regels voor kwaliteit van de producten, de toelating tot de gilden, de eisen van vakbekwaamheid en de lonen.

Tot de bekendste tinnen gildeattributen behoren de zogenaamde *Schleifkannen* (afb. 1 en 2), *Willkommen*¹ en *Rörken*². De *Schleifkan* is conisch van vorm en dateert van het begin van de 16e eeuw. Meestal staan ze op drie leeuwjes, engelenkopjes, of zoals bij afb. 1 en 2, op runderen³⁻⁴. Op het deksel is veelal een figuur geplaatst met een schild met daarop gegraveerd de gildeattributen. De *Schleifkan* deed dienst bij de intrede van de leerling als meester. Hij was verplicht de gildekannen te vullen met wijn, en vanaf rond 1700 met bier. Wijn was te duur en om de meester niet al te veel op onkosten te jagen nam men genoeg met bier. De oorsprong van het woord *Schleifkan* moet gezocht worden in het woord *schleifen* dat zoveel als 'meester worden' betekent. Ook is de afleiding mogelijk van het woord *schleppen*, wat het dragen van een zwaar voorwerp betekent.

Afb. 1
Schleifkan van het slagsgilde in Königstein. Tinnegieter Christoph Felber, omstreeks 1675. G. Reinheckel – Sächsisches Zinn des 16. Und 17. Jahrhunderts, Dresden 2002, blz. 167, nr. 100.

Schenkvat van het het slagersgilde

Minder bekend zijn voorwerpen in de vorm van attributen. Die komen in allerlei vormen voor. Zo staat een *Pretzel* voor het bakkersgilde, een schoen voor het schoenmakersgilde, een schaar voor het kleermakersgilde, en een draaibank voor het pottenbakkersgilde. Tamelijk zeldzaam zijn de typen die een mens of dier uitbeelden. Een mooi voorbeeld is de stier of koe als symbool voor het slagersgilde.

Afb. 2
Schleifkan van het slagersgilde in Villach. Tinnegieter Thomas Eder, omstreeks 1700.
Hoogte: 40,8 cm.
Catalogus Altes Zinn in Kärnten, Sonderausstellung des Landesmuseums für Kärnten, Klagenfurt 1987, blz. 27 en 150, nr. 319.

Schenkvat van het het slagersgilde

Afb. 3
Hoogte: 33,4 cm.
Doorsnede basis: 16,8 cm.
Particuliere collectie, Nederland.

Afb. 3a
Gemerkt: gietersmerk met deels
weggesleten gietersinitialen SG(,).
18e eeuw.

Schenkvat van het het slagersgilde

De stier, in het bezit van een van onze leden, staat op zijn achterpoten op een ronde basis (afb. 3). Op de rug is een vulgat met sluitdopje aangebracht en op de kop zit een schenktuit, zodat de functie van deze gildebeker duidelijk is: een schenkvat voor bepaalde gildegelegenheden. De ogen, de neusgaten en de bek zijn (later) rood ingekleurd. Het geheel is gemerkt op de rand van de voet (afb. 3a).

Schenkvat van het het slagersgilde

In de literatuur zijn nog twee exemplaren van hetzelfde type bekend. Eén maakt deel uit van de voormalige collectie van Dr. Karl Ruhmann en wordt omschreven als 17e - eeuws en afkomstig uit Augsburg (afb. 4)⁵. Het staat, evenals het exemplaar van afbeelding 1, op een verhoogde ronde basis. Het tweede exemplaar staat op een hartvormige basis, waarop het jaartal 1633 en de plaatsnaam Eferding (Oostenrijk) staat gegraveerd. Tevens is er een verbindingsstuk aangebracht tussen basis en de stier, waarschijnlijk als versteviging. De hoorns en de hoeven zijn in messing uitgevoerd (afb. 5)⁶. Er bestaat nóg een andere vorm: de stier of koe op een rechthoekige basis op alle vier de poten en in de meeste gevallen een afneembare kop (afb. 6). Deze heeft een ketting, zodat het object opgehangen kan worden⁷. Ook de gildebeker van afb. 7 heeft een ketting⁸. Van de laatste categorie is de gildebeker van afb. 8 ongetwijfeld de mooiste. Duidelijk zijn de ophanggaten te zien⁹.

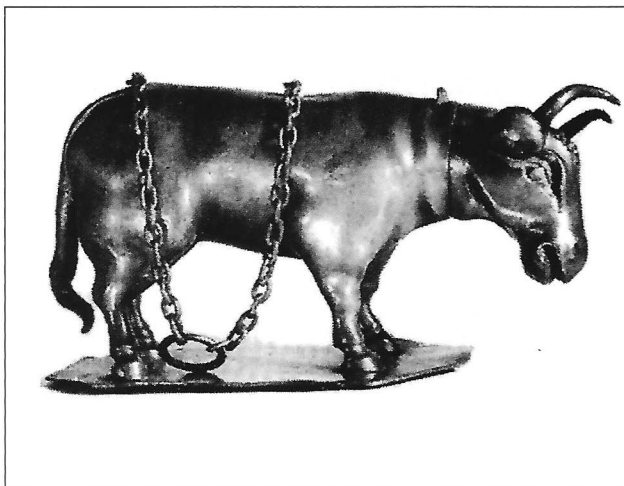
*Afb. 4
Niet gemerkt. Augsburg, 17e eeuw.
Hoogte: 27 cm.
Catalogus Stiftung Dr. Karl Ruhmann –
Edel – Zinn, Wildon 1988.
Ook afgebeeld in: L. Mory – Schönes
Zinn, Meister und Formen, München
1961, blz. 66, nr. 64 en afb. 64.*

*Afb. 5
Niet gemerkt. Gedateerd in de graving
op de basis 1633 en plaatsnaam Eferding
(Oostenrijk). 1e helft 17e eeuw.
Hoogte: 30 cm.
Voormalige collectie Figdor, Wenen.
G. Wacha – Zinn und Zinngiesser in den
Ländern Mitteleuropas, München 1983.*

Schenkvat van het het slagersgilde

Afb. 6
Niet gemerkt.
Lengte: 31 cm.
Catalogus Stiftung Dr. Karl Ruhmann – Edel – Zinn,
Wildon 1988.

Afb. 7
Niet gemerkt. Omstreeks 1805.
Lengte: 32 cm.
Kunstgewerbemuseum Keulen.
D. Nadolski – Zunftzinn, Leipzig 1986.
P.R.G. Hornsby – Pewter of the Western
World, 1600 – 1850, Exton Pennsylvania
1983, blz. 114 en 115, nr. 264.

Afb. 8
Niet gemerkt. Waarschijnlijk
Zuid-Duitsland, 2e helft 17e eeuw.
Hoogte: 27 cm.
Catalogus Zunftzinn und Zunftsilber
im Germanischen Nationalmuseum,
Neurenberg 1991.

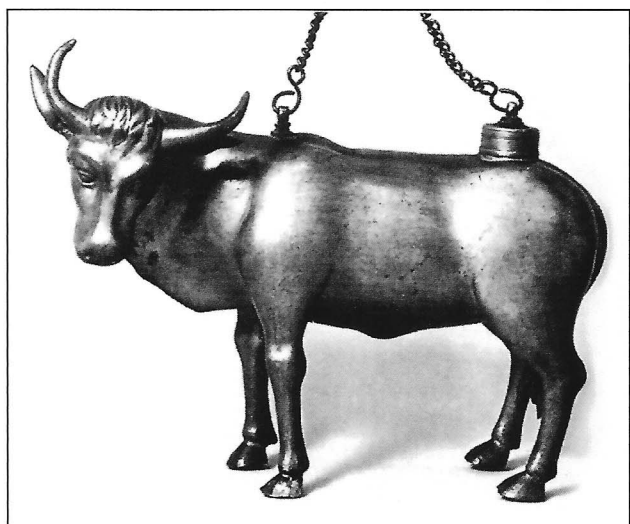
Afb. 9
 Niet gemerkt. 18e-19e eeuw.
 Hoogte: 29 cm.
 E. zu Freudenberg/W. zu
 Mondfeld – Altes Zinn
 aus Niederbayern, deel 2,
 Regensburg 1983.

Een bijzonder exemplaar op een rechthoekige basis met een gekartelde rand (afb.9) is van het slagersgilde uit Erding en stamt uit de 18e-19e eeuw. De koe dan wel stier heeft geen afneembare kop en al evenmin een schenk- of vultuit. Waarschijnlijk werd dit exemplaar alleen gebruikt voor de sier¹⁰.

Nog een exemplaar hebben wij gevonden in Les Étains van Boucaud en Frégnac. Het is een koe of stier met een vulgat of schenktuit op de rug (afb. 10)¹¹.

Het zijn zeldzame objecten, die men in kunst- en antiekhandel nog maar sporadisch tegenkomt.

Afb. 10
 Niet gemerkt. Zuid-Duitsland. Omstreeks 1800.
 Lengte: 27 cm.
 Kunstgewerbemuseum, Keulen.
 Ph. Boucaud/Cl. Frégnac – Les Étains, des origines au
 début du XIXe siècle, Fribourg 1978, blz. 120, nr. 169.

Schenkvat van het het slagersgilde

NOTEN

1. J.F.H.H. Beekhuizen – Five very important pewter flagons from the guilds, Amsterdam 1996.
2. J.F.H.H. Beekhuizen – Pan – Amsterdam 1994.
3. Catalogus Altes Zinn in Kärnten, Klagenfurt 1987, blz. 27, afb. 8.
4. G. Reinheckel – Sächsisches Zinn des 16. Und 17. Jahrhunderts, Dresden 2002, blz. 167, nr. 100.
5. Catalogus Stiftung Dr. Karl Ruhmann, Edel Zinn, Wildon 1988, nr. 46.
6. G. Wacha – Zinn und Zinngiesser in den Ländern Mitteleuropas, München 1983, blz. 68, nr. 89.
7. Catalogus Stiftung Dr. Karl Ruhmann, Edel Zinn, Wildon 1988, nr. 43.
8. D. Nadolski – Zunftzinn, Leipzig 1986, afb. 81 en P.R.G. Hornsby – Pewter of the Western World, 1600 – 1850, Exton Pennsylvania 1983, blz. 114 en 115, nr. 264.
9. Catalogus Zunftzinn und Zunftsilber im Germanischen Nationalmuseum, Neurenberg 1991, blz. 109, afb. 52.
10. E. zu Freudenberg/W. zu Mondfeld – Altes Zinn aus Niederbayern, deel 1, Regensburg 1983, afb. 65.
11. Ph. Boucaud/Cl. Frégnac – Les Étaines, des origines au début du XIXe siècle, Fribourg 1978, blz. 120, nr. 169.

Uw verzameling in beeld

A.W. Korstjens

Onder deze titel heb ik tijdens de afgelopen bijeenkomst in Amsterdam een korte voordracht gehouden om het belang van een goede database onder de aandacht te brengen. Hieronder volgt kort samengevat nog een keer de inhoud.

Het catalogiseren en archiveren van uw verzameling heeft een aantal belangrijke voordelen:

- Uw inboedelverzekering is er mee gediend. U weet toch dat tin een smeltemperatuur heeft van $\pm 230^{\circ}\text{C}$. Na een brand is er 100% zeker niets meer van uw verzameling over! Ook uw papieren archief is wellicht weg.
- Kennisoverdracht aan het nageslacht
- Het geeft ook voor uzelf een goed beeld van uw bezittingen

Wat is een “database”? Een database is niets anders dan een elektronische kaartenbak op de harde schijf van uw computer. En dat heeft vele extra mogelijkheden zoals:

- U kunt razend snel iets opzoeken in dit computerarchief. In één gecombineerde zoekopdracht kunt u nu bijvoorbeeld alle 16e eeuwse kannen uit Engeland vinden. Normaal hebt u daarvoor minstens 3 zoekrondes nodig. De flexibiliteit van een digitaal archief is ongekend.
- U kunt heel eenvoudig en regelmatig een volledige kopie (back-up) van uw complete dossier maken om elders te (laten) bewaren.

Wat hebt u nodig om een database te (laten) maken?

- Natuurlijk een computer en dat mag ook een laptop zijn.
- Digitaal fototoestel voor het maken van opnames

van uw voorwerpen. U kunt dan meteen ook de meest interessante of kenmerkende details toevoegen. Altijd handig ter identificatie!

- Een computerprogramma om uw database te maken
- Tijd / Gereedschap / Kladdapiertjes / Geduld / Zin
- (eventueel) Hulp

Welke programma's zijn er om een database mee te maken en wat zijn de voor/nadelen van elk programma?

- Bijna elke computer is tegenwoordig uitgerust met het pakket “Office” van Microsoft. In dat pakket vindt u dan niet alleen Word maar ook Excel en Access. Kijk uw computer er maar eens op na. En als u die programma's niet heeft dan is daar altijd wel iets aan te doen. Er zijn voldoende “gratis” alternatieven voorhanden.
- In Excel kunt u de meest “basale” database bouwen. Aangezien Excel eigenlijk een rekenprogramma is, zijn hier de zoek- en sorteer mogelijkheden erg beperkt. Maar als u op een computer kunt typen, dan kunt u ook in Excel een database maken! U kunt dat in één dag leren.
- Het programma Access van Microsoft is een echt programma dat bedoeld is voor het maken van een database. Technisch prima maar een beetje “ouderwets” qua uiterlijk.
- Grafisch veel mooier en ook veel gemakkelijker te gebruiken is het programma *Filemaker*. Dat zult u dan altijd wel apart moeten aanschaffen. Dit pakket kost $\pm \text{€ } 350,00$

Uw verzameling in beeld

Hoe en waar moet u beginnen?

- Bekijk het maken van een database als het (laten) bouwen van een huis. Maak eerst voor uzelf een “pakket van eisen en wensen”. Dat is handig voor de architect. Pak pen en papier en ga eens inventariseren wat u aan gegevens al hebt van uw verzameling (input). Vervolgens maakt u een lijstje welke gegevens u van elk item afzonderlijk zou willen hebben (output).
- Nu gaat u zoeken naar een architect en/of een aannemer maar u kunt natuurlijk ook zelf gaan tekenen en bouwen als u kennis en plezier hebt in computeren. Maar u moet eerst zelf een keuze maken van de te gebruiken materialen. Met andere woorden: Welk programma kies ik? De keuze daarvan is afhankelijk van uw computerervaring, het te besteden budget, het gewenste uiterlijk en de gewenste mogelijkheden.
- Nadat de database gebouwd is moet de ruimte gevuld gaan worden met de aanwezige gegevens. Natuurlijk begint u dan met een kleine achterstand die ingelopen moet worden. Hier moet u beslist wel tijd voor uit trekken. Het bijhouden van de database met nieuwe aanwinsten kost aanzienlijk minder tijd maar wel discipline.

En nu?

- Pak pen en papier
- Maak kladjes
- Vraag hulp (mag bij mij via e-mail info@aartkorstjens.nl)
- Wacht niet te lang, begin NU!!!

Een Javaanse tinnen duit

J.E.Wustenhoff | Foto's: J.F.H.H. Beekhuizen

Afb. 1

Afb. 1a

Tot 1816 was de Javaanse roepie de munteenheid van Java, daarna werd ze vervangen door de Nederlands-Indische gulden. De roepie was onderverdeeld in 30 stuivers die elk weer 4 duiten waard waren. De duiten en stuivers waren van koper, de roepie van zilver. Vooral de duiten speelden een belangrijke rol in het dagelijks betalingsverkeer.

In de zeventiende en achttiende eeuw had de VOC het handelsmonopolie met Java. Door corruptie en mismanagement ging de vloot in 1799 ten onder. Nederland nam toen de macht over Java en andere Indonesische eilanden op zich.

Tot in 1811 wanneer Nederland bezet wordt door Napoleon en de Britse Oost-Indische Compagnie haar kans schoon zag de macht op Java over te nemen.

Door deze veranderingen en onzekerheden, komt er al snel een tekort aan pasmunt en wordt uit nood de tinnen duit geslagen. Deze tinnen munt is derhalve geslagen tijdens het Brits bestuur van 1811 – 1816. In 1816 krijgt Nederland de koloniën terug.

Afb. 1

Voorzijde: Jaartal 1814 met V EIC (United East-Indian Company?)

Afb. 1a

Achterzijde: 1 DOIT (duit) JAVA

Bron: Wikipedia vrije encyclopedie.

Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

A. W. Korstjens

De kredietcrisis haalt niet elke dag meer de voorpagina van de krant, de zon schijnt, de zomer is een vage herinnering en de feestdagen komen er weer aan. Zo,..... dan weet u ongeveer wanneer ik op pad ben gegaan naar een van de leden van onze vereniging teneinde hen de gelegenheid te geven iets over hun verzameling te vertellen. Deze rubriek is er voor om een beetje bij elkaar naar binnen te kijken en om kennis te maken met onverwachte zaken. Iedereen heeft zo zijn eigen ideeën over het hoe en waarom van zijn of haar verzameling nietwaar?

En zo togen mijn vrouw Marjan en ik nu al weer voor de zesde keer naar iemand die vol enthousiasme over zijn verzameling kan vertellen. Ook nú weer bleek de vrouw des huizes volop mee te verzamelen. Tenslotte is de huiskamer een ruimte waar je samen bent en waar je ook samen van je verzameling kan genieten. Uitgaande van de vaste serie van elf vragen liet ik Ger en Ank maar vertellen terwijl ik wat foto's maakte van de hoogtepunten uit hun tinverzameling.

1. Vertel in maximaal vijf zinnen iets over jezelf.

Ger(rit) en Ank van Dijk wonen sinds ongeveer veertig jaar in een lommerrijke buurt in de omgeving van Utrecht. Ger is zijn loopbaan begonnen als militair jachtvlieger en heeft daarna als gezagvoerder bij de KLM op vele types vliegtuigen van Constellation tot Jumbo gevlogen. En zo ook de hele wereld gezien! Tijdens meerdaagse stops in Cairo en Rome bezocht hij graag musea en zo raakte hij in de ban van vroege kunst en geschiedenis. Sinds een jaar of zestien is hij met pensioen en geniet hij niet alleen van zijn antiek en zijn geweldige Japanse tuin, maar hij maakt ook nog elk jaar ± 11.000 kilometers op de racefiets!

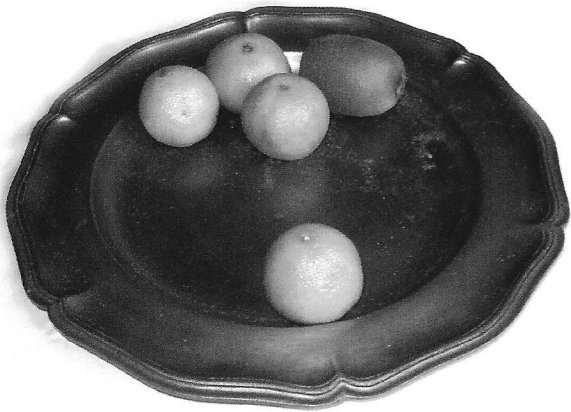

2. Vertel in minimaal tien zinnen iets over je verzameling.

Eigenlijk vindt Ger zich geen tinverzamelaar. Zijn voorliefde gaat uit naar mooi antiek van vóór 1650 en dat in een breed perspectief, daar horen beslist meubels bij. Ook de tafel en de stoelen waar wij 's middags een broodje aan gegeten hebben zijn antiek uit die periode. Ger en Ank zijn grote liefhebbers van iconen en majolica, maar in huis vind je ook glaswerk van rond 1600.

Voor wat betreft het tin heeft Ger geen specifieke voorkeur voor een speciaal land of thema. Uitgangspunt zijn de sterke vormen uit die periode. Het authentieke vakmanschap en een ongerept stijlbesef stralen er van af. Het hoeft niet véél te zijn als het maar vooral MOOI is. Daarom staat alles wat zij in de afgelopen tijd verzameld hebben op duidelijk zichtbare plaatsen in huis. Zo geniet je er elke dag van.

Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

3. Wat was je eerste aankoop?

Dat was in ± 1967 toen we nog in Loosdrecht woonden. Daar was een plaatselijke “dorpsveiling” waar we allebei gecharmeerd raakten van een tinnen fruitschaal. Mooi,..... en met een hartstikke vals merk! Maar dat wisten we toen nog niet en voor f 40,00 kon je niet veel miskoop hebben. In de afgelopen veertig jaar hebben we veel geleerd over tin.

4. Wat is je laatste aanwinst? >>>

Op de TEFAF in 2007 hebben we een prachtig bewerkte kardinaalsschotel aan onze verzameling kunnen toevoegen. De schotel van eind zeventiende eeuw komt oorspronkelijk uit het plaatsje Eger, ergens op de grens tussen Duitsland en Tsjechië. Het merk met initialen is op dit moment nog niet geïdentificeerd. De naam van de maker zal misschien wel altijd onbekend blijven.

Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

5. Wat is het mooiste wat je ooit gekocht hebt?

Hoewel Ger en Ank alle aankopen samen doen hebben zij op deze vraag toch allebei een ander antwoord. Voor Ank is dat “mooiste” een olijfoliekannetje dat ze ongeveer vijftwintig jaar geleden gekocht hebben. Helaas niet gemerkt maar afkomstig uit Toulouse en gemaakt in de zeventiende eeuw. Met een volmondig “YES” en een grote glimlach wijst Ger op zijn Jan Steen kan. En niet zómaar een! Eentje uit het eind van zeventiende eeuw met op het klepje van de tuit het merk van Verenigde Oost-Indische Compagnie, gecombineerd met de letter A van de Amsterdamse Kamer. Aan de binnenzijde voorzien van een pegel, dus ook als maatkan gebruikt. Het gietersmerk in de vorm van de gekroonde roos met de initialen IH is van Jan Hiddingh uit Amsterdam².

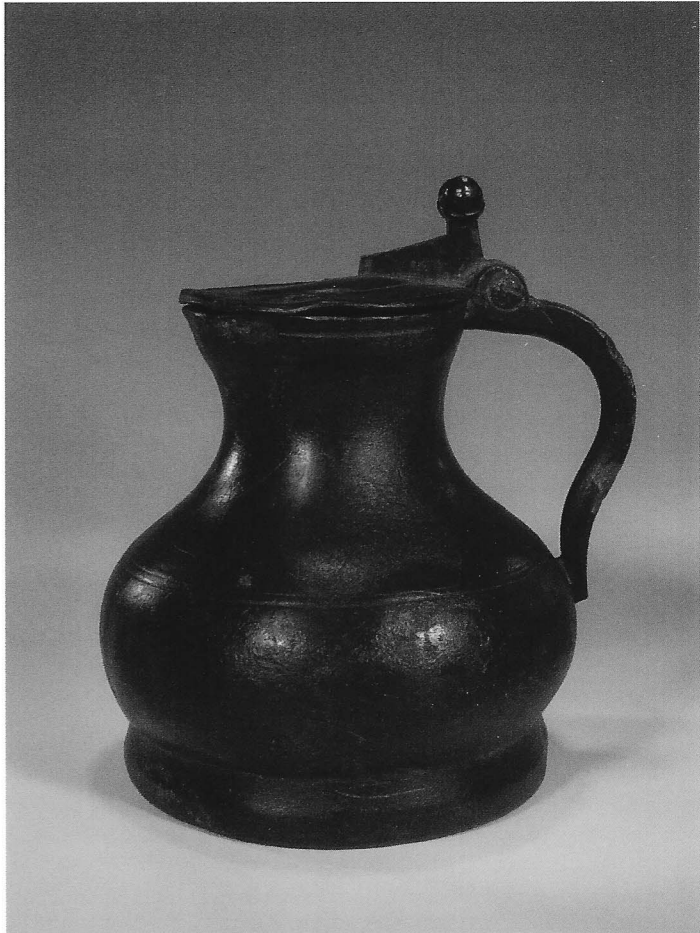
Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

6. Wat was wat je zou kunnen noemen: "De miskoop van de maand"?

Over het antwoord op deze vraag heeft Ger lang nagedacht en hij is tot de conclusie gekomen dat er eigenlijk geen miskopen waren. Natuurlijk... sommige dingen zou hij nu niet meer kopen, maar elke aankoop heeft een functie gehad in de zin van dat hij er weer wat van geleerd heeft. Zelfs als je een "miskoop" zou omschrijven als een vervalsing dan heeft Ger gelukkig geen miskopen in zijn huis.

7. Wat zou je het liefste ooit nog eens aan je verzameling willen toevoegen als geld geen rol zou spelen? >>>

Als u als lezer toevallig nog een "Hanzekan" over heeft dan mag u Ger altijd bellen. Wat vooral trekt is de enorm stoere vorm van zo'n kan uit de vijftiende of zestiende eeuw. Niet dat een kan zoals afgebeeld in Van tin gegoten, uit tin genoten nr. 6 op pagina 81 er kost wat kost moet komen, maar Ger en Ank kunnen wel wegdromen bij de gedachte dat zo'n kan nog een keer in "huize van Dijk" zal prijken³.

8. Wat uit je verzameling zou je nog wel op korte termijn willen verkopen?

In vraag zes kwam zo iets al een beetje aan de orde. Elk stuk in huis heeft een verhaal en een waarde die niet altijd in geld is uit te drukken. Maar toch zijn er wel een paar stukken die na vele jaren een wat minder prominente plaats in huis hebben gekregen. Zoals bijvoorbeeld dit antieke snotneusje. Maar hij staat niet in de weg en hoeft ook niet weg.

Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

9. Wat is je favoriete beurs/veiling?

Veilingen bezoekt Ger eigenlijk nauwelijks. Natuurlijk was hij er wel toen het antiek uit de boedel van Frits Philips in Eindhoven verkocht werd, maar hij heeft daar met gemengde gevoelens wel een paar “miskleunen” langs zien komen. De TEFAF in Maastricht bezoeken Ger en Ank niet altijd maar de Art & Antiques Fair in 's-Hertogenbosch en de PAN zijn beurzen die ze nooit overslaan. Op deze beurzen vinden zij niet alleen aanbieders voor hun tinverzameling maar zoals u in het begin heeft kunnen lezen staan er voor hen veel meer smaken op het menu⁴.

10. Hoe heb je je verzameling gedocumenteerd/gecatalogiseerd?

Elk stuk is uitgebreid gedocumenteerd met alle relevante informatie. Zeer nauwkeurig is alles gefotografeerd en schriftelijk vastgelegd. Niet alleen voor de verzekering maar ook om de informatie te bewaren voor het nageslacht. Dagelijks worden verzamelaars er zelf mee geconfronteerd dat over zaken (te) weinig bekend is. Daarom is het belangrijk om alles op te schrijven wat je op dit moment weet. Onze volgende generaties zullen er blij mee zijn. En je voorkomt dat bij boedelverdelingen zaken verkeerd gewaardeerd/getaxeerd worden.

Maak kennis met de verzameling van Ger en Ank van Dijk

11. Eens komt er voor ons allemaal de tijd dat wij onze verzameling niet meer zelf kunnen verzorgen. Wat denk je dat er dan met je verzameling gebeurt?

De kinderen hebben wel belangstelling voor de iconen en beelden. Ook de enorme bronzen vijzel die al jaren in de familie is, zal zijn weg naar de kinderen wel vinden. En de rest, ...? Ger heeft er vrede mee als de kinderen de stukken zouden laten veilen. Dankzij de uitgebreide documentatie zullen zij zich dan gewapend weten tegen “missers” door taxateurs. Op die manier komt mooi antiek weer bij een volgende liefhebber. Zo hebben zij het zelf tenslotte ook aangeschaft.

We moesten na afloop natuurlijk nog even naar Ger's “tweede vrouw” kijken. Dat was de racefiets waarmee hij bijna dagelijks tochten maakt van veertig tot zestig kilometer. Zo komt hij aan die 11.000 kilometer per jaar! Nadat Marjan en ik ook nog een uitgebreide rondleiding hadden gekregen in de door Ger helemaal zelf aangelegde Japanse

tuin gingen wij weer op huis aan. Bij de familie van Dijk is tin niet het enige belangrijke in huis. Tin maakt een wonderlijk mooi deel uit van het “totale plaatje”. Rustig en niet uitbundig, zoals je van tin mag verwachten, staan de topstukken van tin tussen de andere topstukken uit de vijftiende tot en met de zeventiende eeuw.

NOTEN

- 1 Tot aan de 14e eeuw was de naam van de stad Egra, daarna veranderde de naam in Eger. Sinds de 16e eeuw wordt de stad ook Cheb of Chba genoemd. In 1850 werden Eger en Cheb allebei officiële naam van de stad. Sinds 1945 is alleen de Tsjechische naam Cheb nog over. In Duitsland wordt de stad nog wel Eger genoemd. (bron: Wikipedia).
- 2 Catalogus Van tin gegoten, uit tin genoten, Amsterdam 2004, pagina 166.
- 3 Catalogus Van tin gegoten, uit tin genoten, Amsterdam 2004, pagina 81
- 4 De Art Fair in 's-Hertogenbosch is er volgend jaar weer van 19 t/m 26 april 2009

Literatuur over tin

H.B. van Wijk

In juli jl. verscheen de tweede druk van Nederlands tin van rond de 20e eeuw. Ondertitel: Méér dan 330 merken van Nederlandse tingieters, tinfabrieken en ontwerpers. De auteur is ons medelid Aart Korstjens. Op de eerste pagina van het in een ringband gestoken boek vermeldt hij: 'Een eeuw hoeft niet altijd parallel te lopen met ronde jaartallen' en het voorwoord verduidelijkt verder dat het gaat om gegevens van Nederlandse fabrieken die vanaf plm. 1850 tot heden tinnen sier- en gebruiksvoorwerpen hebben gemaakt of in een enkel geval nog maken. In alfabetische volgorde worden veertig pagina's gewijd aan fabrieken, bedrijfjes en ontwerpers in de vorm van korte beschrijvingen, talloze merken ('méér dan 330' dus) en zesendertig afbeeldingen van voorwerpen, die eveneens worden beschreven. Op de initialen is een register opgenomen.

De afbeeldingen van voorwerpen zijn pas in de tweede druk opgenomen. De eerste druk, die het daarzonder moest doen was kennelijk zo beperkt in oplage dat de voorwoorden van beide drukken dezelfde datering hebben, die eerste druk is nu dus al een collectors item.

Het voorwoord is tevens een verantwoording van de aanpak: qua periode sluit het boek aan op Tin en tinnegieters in Nederland van B. Dubbe, terwijl niet herhaald zijn de onderwerpen die al in andere boeken over contemporain tin (zoals Gero en Urania) zijn behandeld.

We kunnen spreken van een waardevolle aanvulling voor een verzamelperiode en –gebied waarvoor de verzamelaar van Nederlands tin nog geen naslagwerk ter beschikking had. Daarin verschilde Nederland niet van andere landen in West-Europa en de Verenigde Staten, waar wel de nodige tinliteratuur over specifieke vervaardigers, maar geen overzichtsboeken over deze periode zijn verschenen. Op verschillende plaatsen relativeert de schrijver het gebodene, wel het mooiste samengevat in het motto: Bij twijfel altijd blijven twijfelen. De publicatie is verrijkt door ook aandacht te

schenken aan onderwerpen als onderhoud van tin, tinpest, legeringen (heel verhelderend om dit zo overzichtelijk te hebben !) en ijkmerken.

Het boek sluit af met een uitlichting van twee bijzondere fabrieken, De Tinkoepel in de Zaanse Schans, met onder andere de bekende namen Loch en Tollenaar en Rio uit Tiel, een bekende bestemming voor dagtochtjes (onder andere van de Nederlandse TinVereniging), waar in de grootste bloeiperiode 120 personen een arbeidsplaats vonden.

De bedrijfsgeschiedenissen zijn typerend voor het kleinbedrijf, het economisch wel en weerspiegelt gedurfde starts, al dan niet vrijwillige bedrijfsbeëindigingen en herstarts, dit alles als abstractie van grote persoonlijke inzet en soms leed van ondernemers die fabrieksmatig aanpakten wat al eeuwen een nijverheid was die behalve ondernemerschap veel ambachtelijke kunde en kennis vereiste.

Het boek wordt u toegezonden als u € 25 + € 2,20 portiekosten overmaakt op rekening 86.02.63.851 ten name van A. Korstjens te Oosterhout, onder vermelding van de titel en uw adres.

Vragenrubriek

Vraag

Wie kan mij meer vertellen over het afgebeelde maatje? Op het kanlichaam is de maataanduiding op z'n kop ingeslagen: 1/2 NAGGIN.

Het maatje is verder niet gemerkt.

De afmetingen zijn:

Hoogte: 8 cm.

Doorsnede voet: 3,8 cm.

Doorsnede bovenrand: 4,1 cm.

Mevrouw A. Polderman-Vaillant

Antwoord

De redactie is van mening dat hier sprake is van een verschrijving van het woord Nuggin, of dat het een woord is in een plaatselijk dialect. Nuggin is een bestaande maataanduiding.

Het maatje is waarschijnlijk in Ierland vervaardigd en gebruikt aan het begin van de negentiende eeuw.

Vragenrubriek

Vraag

Sinds kort ben ik in het bezit van bijgaand afgebeelde maat-schenkkkan, niet gemerkt en ook niet geijkt. Naar mijn mening bestemd voor apothekersgebruik. Gaarne opheldering met betrekking tot het volgende.

Is dit inderdaad een achttiende-eeuwse (of vroegere) apothekersmaatkan en waarom is hij niet geijkt? Aan de binnenkant is een maatverdeling aangebracht van 1 tot en met 12. Indien gevuld met water tot 12, dan komt dit overeen met 4 deciliter. Gaat het hier om een continentale of Angelsaksische maat? In de literatuur waarover ik beschik wordt over dit type kannen niet geschreven en ook beschik ik niet over afbeeldingen. Kunt U mij hieraan helpen?

Johan Verharen

Antwoord

Uw maat is zeker gebruikt door de apotheker en wel in de negentiende eeuw. Dergelijke maten zijn bijna nooit gemerkt. De reden is niet bekend. Zij zijn vooral vervaardigd in Duitsland en Oostenrijk, maar komen ook voor in Nederland, België en Zwitserland. In De Tinkoerier, jaargang 14, nummer 1, juni 2006, blz. 13 doet Han Wustenhöf een oproep om apothekersmaten schriftelijk te melden bij H.B. van Wijk of J.E. Wustenhoff.

Verder wordt er een korte beschrijving gegeven van de omgekeerde kegelvormige apothekersmaten.

Het ligt in de bedoeling om samen met

de GMVV (Gewichten en Maten Verzamelaars Vereniging) een onderzoek te doen naar deze maten en de bevindingen te publiceren in De Tinkoerier.

In Pewter Ware 7, juni 2007, Amsterdam 2007, op blz. 18 en 19 door J.F.H.H. Beekhuizen staan zes apothekersmaten afgebeeld. Een afgebeelde maat heeft dezelfde wijze van schaalverdeling, met dien verstande dat de inhoud van uw maat twaalf eenheden bevat en die bij Beekhuizen zestien (afb. 11a).

Colofon

Ontwerp en lay-out
Oranje boven, 's-Hertogenbosch

Drukwerk
Drukkerij BibloVanGerwen, 's-Hertogenbosch

N T V

Nederlandse TinVereniging • Noteboompark 137 • 2273 LD Voorburg